

Hulda Steingrimsdóttir, umhverfisstjóri Landspítala

Alltaf hægt að gera meira og betur í umhverfismálum

Hulda Steingrimsdóttir er líffræðingur, fædd á Ísafirði, með meistaraþráðu í umhverfisstjórnun. Frá árinu 2015 hefur Hulda gegnt stöðu umhverfisstjóra við Landspítala. Hún er með skrifstofu í Skaftahlíð, býr í Skerjafirði og hjólar flesta daga í og úr vinnu. Ritstýran kíkta í Skaftahlíðina og spjallaði við Huldu sem hefur brennandi áhuga á umhverfismálunum, flokkun, betri nýtingu og minni sóun fyrir komandi kynslóðir og heilsu jarðar. Eftir áhugavert spjall var Hulda til í myndatöku úti í haustsólinni með reiðfákinn fagra sem á sinn þátt í því að minnka kolefnisspor eiganda síns.

Viðtal og myndir: Sigríður Elin Ásmundsdóttir

Hvernig hefur gengið að fylgja umhverfisstefnu Landspítalans eftir?

Ég myndi segja að framan af hafi fyrirtæki látið nægja að móta stefnu og svo ekki meira. Landspítalinn er í um 100 byggingum og starfsmenn hans eru rúmlega 6.000 í rúmlega 4.000 stöðugildum. Þetta er heilmikið batterí að halda utan um en mikið hefur verið gert í umhverfismálum og allir starfsmenn þurfa að taka þátt í því verkefni. Að flokka rusl og vistvænar samgöngur eru liður í því en svo er verið að gera margt á bak við tjöldin eins og að innleiða eyðingarbúnað fyrir glaðloft á fæðingardeildina. Glaðloftsnotkun við eina dæmigerða fæðingu hefur jafnmikil loftslagsáhrif og 1.500 km akstur bensínbils eða rúmlega hringinn um landið. Annað sem var gert og minnkaði kolefnisspor spítalans um 240 tonn á ári var að olíuketill á Hringbraut var aflagður.

Hvaða skref í átt að umhverfisvænni Landspítala hafa vegið þyngst á undanföllum áratug, eða síðan umhverfisstefnan var sett í gang?

Við náðum að draga saman kolefnisspor okkar um 40% á fimm árum. Verkefni sem gerast á bak við tjöldin eins og nefnt var hér á undan skipta miklu máli og einnig hvað starfsmenn eru duglegir að flokka. Það eru fáar stofnanir með umhverfisstjóra en til að ná góðum árangri tel ég það nauðsynlegt.

Upphaflega kom krafan um að bæta umhverfisstarfið frá starfsmönnum sem bera umhyggju fyrir umhverfinu, frumkvæðið kom þaðan og við erum að ná árangri í úrgangsmálum á Landspítalanum. Annað sem vegur þungt er að frá árinu 2014 höfum við verið að virkja starfsfólk í vistvænum samgöngum; ganga, hjóla, taka strætó, sem hefur skilað árangri. T.d. samgöngusamningar og verkefni með Strætó. Starfsmenn sem skuldbinda sig til að ferðast 40% ferða til og frá vinnu fá árskort á 29.500 kr. Þeir sem skuldbinda sig til að fara 80% ferða fá aukalega 5.000 kr. á mánuði í samgöngustyrk. Þegar ár var liðið af atakinu var 400% aukning í árskortum hjá Strætó, um 560 starfsmenn voru þá komnir með árskort. Við höfum einnig verið að byggja upp aðstöðu fyrir hjól og svo erum við að laga búningsaðstöðu. Við höfum líka verið með rafhjólaverkefni í gangi þar sem starfsmönnum býðst að fá lánað rafhjól í mánuð og margir sem hafa prófað það segjast í framhaldinu ætla að kaupa sér rafhjól. Tilgangurinn er að auðvelda fólki að máta sig við vistvænan ferðamáta ef það hentar. Landspítali hefur einnig boðið upp á deilibíla, lánsrafhjól og rafskútur sem starfsmenn geta pantað, eins og fundarherbergi, til að fara á milli staða á vinnutíma. Annar stór þáttur er að spítalinn hefur hætt notkun á svæfingagösum með mikið kolefnisspor og margt fleira.

Hulda Steingrimsdóttir, umhverfisstjóri Landspítala, hjólar í vinnuna flesta daga.

Hverjar hafa verið stærstu áskoranirnar á þessari vegferð að gera spítalann umhverfisvænni?

Það getur verið erfitt að minnka sóun og notkun á einnota vörum. Við erum nýkomin úr heimsfaraldri þar sem notkun á einnota hlutum var gríðarlega mikil um allan heim og þá sást vel hversu flókið það getur verið að samræma sýkingarvarnir og umhverfisvernd. Hanskanotkun fór til að mynda alveg úr böndunum en hanskar geta gefið falskt öryggi, handþvottur er alltaf bestur en stundum er auðvitað nauðsynlegt að nota hanska. Við vorum með átak í samstarfi við erlenda spítala í því að minnka sóun og notkun á einnota hlutum. Þetta er ákveðin glíma og hjúkrunardeildarstjórar koma þar sterkir inn því þeir búa til ákveðna menningu á sinni deild í þessum efnun. Það er alltaf hægt að gera betur.

Við erum með Svansvottað eldhús og matsali og höfum flokkað lífrænan úrgang í 10 ár. Erum með margnota matarbakka en í faraldrinum þurftum við að nota einnota matarbakka. Umhverfismálin voru ekki brennidepli í COVID-19, við héldum þó dampi að vissu leyti og ein góð aukaverkun var færri flug- og ökuferðir. Flugferðum fækkaði til að mynda um 90%. Fjarfundir tóku við að miklu leyti og við sáum það að hægt er að draga úr kolefnisspori með fjarfundum og -ráðstefnum, þetta er hægt og samtakamátturinn getur haft mikið að segja.

Aldur og áhugamál

51 árs, helstu áhugamál eru útvíst, lestur og barnabarnið sem er á öðru ári.

Menntun

Ég útskrifaðist árið 1996 með BS úr líffræði, ég byrjaði aðeins í gróðurrannsóknum eftir útskrift en fór svo fljótlega út í umhverfismálin, starfaði hjá Hafnarfjarðarbæ og ákvað svo að skella mér erlendis í meistaranám. Ég tók meistaraþráðu í umhverfisstjórnun, með áherslu á samfélagsábyrgð, frá Viðskiptaháskólanum í Gautaborg.

Við höfum til að fá betri sýn gert tékk með því að safna saman úrgangi og fara í gegnum hann; hvað er notað og hvað er sóun. Við sjáum að það er alltaf hægt að gera betur og það er líka mikilvægt að vera stöðugt að minna á að minnka sóun. Starfsfólk kemur oft með hugmyndir um hvernig við getum gert betur, til dæmis komu starfsmenn með athugasemd við það að ávextir komu í plastpokum, þetta var óþarfi og nú koma ávextirnir til okkar í margnota kössum. En þar sem starfmannaveltan er mikil á stórum spítala þarf stöðugt að vera að minna á og stundum líður mér eins og gamalli rispaðari plötu þar sem ég er alltaf að tala um sömu hlutina sem umhverfisstjóri spítalans. Það þarf ekki alltaf að vera að finna upp hjólið í þessum efnun, við erum í góðu samstarfi við erlenda spítala og höfum við getað innleitt margar aðgerðir sem hafa virkað vel annars staðar. Lausnir sem búið er að prófa og virka líka hjá okkur þótt oft þurfi að aðlaga þær að okkar umhverfi.

Umhverfisstefna Landspítalans

Landspítalinn lét gera umhverfisúttekt árið 2011, árið 2012 var fyrsti umhverfisstjórinn ráðinn og sama ár var umhverfisstefna samþykkt þar sem segir að áhersla sé lögð á þá þætti starfseminnar sem hafa mest áhrif á umhverfið og fela í sér bestu tækifærin til að bæta umhverfi, efnahag og heilsu. Landspítali ætli að:

- hanna og skipuleggja umhverfisvænar byggingar til framtíðar.
- draga úr myndun úrgangs og auka endurvinnslu og endurnýtingu.
- minnka sóun á magnvörum, m.a. einnota vörum og matvælum.
- kaupa vörur og þjónustu sem uppfylla þarfir, hafa sem minnst umhverfisáhrif og lægstan líftímakostnað.
- halda umhverfisáhrifum í lágmarki vegna notkunar á varasömum efnum, lyfjum og lyfjagösum.
- hvetja til notkunar á vistvænum og heilsusamlegum samgöngumátum í ferðum og flutningum á vegum spítalans.
- nota hreina orku og vatn og nýta vel.
- efla þróun þekkingar um umhverfismál með miðlun upplýsinga, fræðslu, rannsóknum og samstarfi við hagsmunaaðila.

„Við höfum einnig verið að byggja upp aðstöðu fyrir hjól og svo erum við að laga búningaástöðu.“

Hvað með aðrar heilbrigðisstofnanir, til að mynda á landsbyggðinni, ert þú í samstarfi við landsbyggðina varðandi að innleiða umhverfisstefnur?

Þær hafa leitað til okkar að einhverju leyti. Við erum nú að innleiða ný föt, blá og hvít með bættara sniði sem verða til að mynda tekin upp á fleiri heilbrigðisstofnunum en þau eru úr tensel og endurunnu pólýester. Í bláu fötunum er notað tencel sem er mun umhverfisvænna en bómull en við framleiðslu á henni er mikil notkun vatns og varnarefna eins og skordýraeiturs. Tencel er auk þess liprara og þægilegra efni.

Fjarvinnustefna er í býgerð hér eins og á mörgum öðrum stofnunum, þeir sem geta og vilja munu þá geta gert samkomulag um ákveðinn fjölda daga í fjarvinnu sem er sparnaður í ferðum en þetta er í farvegi og ekki samþykkt enn þá.

Hvernig sérðu framtíðina hvað varðar umhverfismálin?

Ef við værum ekkert búin að gera í umhverfismálum værum við í verri málum en við erum í dag. Ég verð vör við það að yngra fólkið gerir meiri kröfur um að umhverfismálin séu í lagi. Nú er ég amma og árið 2041 verður barnabarnið mitt tvítugt, ég held við höfum gott að því að leiða hugann að því hvernig við erum að skila jörðinni af okkur fyrir komandi kynslóðir. Mér finnst ekki langt síðan árið

Umhverfiskvíði

Umhverfiskvíði er víðtækari útgáfan af loftslagskvíða og nær yfir fleiri umhverfismál en þau sem tengjast loftslagsbreytingum. Á vef Landverndar segir að **rúmlega 20% landsmanna** finni fyrir umhverfiskvíða. Ungt fólk sé í meirihluta þeirra sem finna fyrir umhverfiskvíða, eða um 35% ungs fólks. Þar segir einnig að aðeins 6% Íslendinga hafa engar áhyggjur af loftslagsbreytingum en aðrir hafa litlar, þó nokkrar eða miklar áhyggjur.

2000 var en það er jafnlangt í árið 2044, þetta líður ískyggilega hratt, staðan er þannig að við þurfum að skrúfa fyrir allt sem við getum skrúfað fyrir. Við þurfum að minnka sóun umtalsvert, fækka ferðum sem menga og vanda okkur við að flokka allt sem við getum. Fagstéttir þurfa að huga að sínu og velta fyrir sér hvort það sé til umhverfissvænni leið en farin er núna. Er þörf á öllu sem verið er að nota, getum við sleppt einhverju eða tekið upp eitthvað nýtt og umhverfissvænna. Þarna liggja tækifæri til að læra hvert af öðru og á milli deilda og einnig af öðrum spítölum hér heima og erlendis. Bara það að setja kröfur í útboðum á innkaupum getur skipt gríðarlega miklu máli, til dæmis að það séu ekki ákveðin skaðleg efni í hjúkrunarvörum sem eru keyptar inn. Það geta verið hormónatruflandi og krabbameinsvaldandi efni í vörum sem skýtur skökku við á heilsustofnun.

Af hverju eru sumir mun virkari í umhverfissvænum lífsstíl en aðrir, hvað veldur og hvaða þættir hafa þar áhrif?

Þetta er margþætt, við sem erum miðaldra erum hluti af neytlusamfélaginu, eldra fólk og kynslóðirnar á undan kunnu að fara vel með hluti og nýta. Núna búum við í neytlusamfélagi en við þurfum ekki allt sem við kaupum; föt, bíla, húsbúnað og mat. Sumir eru meðvitaðir, nenna að taka afstöðu og hafa áhrif á meðan aðrir hugsa kannski ekki út í það eða finnst það fyrirhöfn. Við erum fyrirmyndir, við berum ábyrgð og það er sinnuleysi að huga ekki að umhverfisvernd með öllum ráðum.

Gildi Félags íslenskra hjúkrunarfræðinga eru ábyrgð, áræði, árangur. Þessi umhyggja og virðing fyrir einstaklingum er í raun líka fyrir framtíðinni og afkomendum okkar og jörðinni.

„Annað sem vegur þungt er að frá árinu 2014 höfum við verið að virkja starfsfólk í vistvænum samgöngum; ganga, hjóla, taka strætó, sem hefur skilað árangri.“